

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**«ІНФОРМАЦІЯ ТА КУЛЬТУРА
В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА»**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
04 листопада 2015 року

Маріуполь 2015

Основною парадигмою забезпечення екологічно-економічного раціонального розвитку стала теорія біологічної регуляції, яка показує, що є межа обурення біоти, екосистем та біосфери, яку не можна перевищувати.

Стрижневою ідеєю сталого розвитку людства є трактування сутності цивілізаційного прогресу на засадах людиноцентричності соціуму, економіки та екології.

Сталий розвиток соціально-економічних систем можна представити як:

- безперервний процес формування світового громадянського суспільства;
- зниження соціальної нерівності та екологічного навантаження на біосферу;
- розробку нових ресурсозберігаючих та екологічно чистих технологій з метою запобігання глобальних екологічних, економічних і соціальних загроз.

Таким чином, сучасне трактування сталого розвитку передбачає цілком рівноправну триаду: природа – економіка – соціум.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 412 с.
2. Brown L.R. We can build a sustainable economy // The Futurist, 1996. – N.4. – P. 8-13.
3. Ecological Economics: Principles and Applications / Daly H. E. and J. C. Farley. – Washington DC: Island Press, 2004.

УДК 930.25+004(043)

Л. Я. Філінова, Х. О. Хащина

/м. Харків/

МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІ ІНФОРМАЦІЙНО-АРХІВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СФЕРІ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

У сучасних умовах, які характеризуються посиленням глобалізаційних процесів, розвитком комп'ютерних та Інтернет-технологій, активізуються процеси взаємодії між соціокультурними установами, що накопичують, зберігають, структурують, поширюють здобутки інтелектуальної, духовної, історичної та культурної спадщини. Особливо активно в умовах нової соціально-комунікаційної реальності відбувається співробітництво між державними архівними установами у провідних країнах світу.

Значний спектр підходів та поглядів на міжнародну взаємодію державних архівних установ в інтернет-комунікаційному просторі потребує узагальнення варіантів комунікацій між ними для виявлення перспективних напрямів посилення співробітництва в Україні. Як філософська категорія, взаємодія відображає процеси впливу різних об'єктів один на інший, їх взаємозумовленість. З точки зору теорії соціальних комунікацій, взаємодія — це процес встановлення зв'язку між системами, який спричиняє зміни в кожній або в одній із них.

Цей процес в умовах розвитку електронного середовища соціальних комунікацій є закономірним. На міжнародному рівні визнано необхідність інтеграції в єдиному інформаційному просторі об'єктів культурної спадщини людства, що зберігається у фондах різних інститутів пам'яті: архівів, бібліотек, музеїв. Успішна реалізація означеної соціальної місії цих документальних інституцій зумовлює посилення взаємодії між ними на засадах співробітництва, партнерства, кооперації [1].

Найпоширенішою формою взаємодії між державними архівними установами в умовах розвитку сучасних інформаційних технологій, електронних комунікацій є інтеграція їх інформаційних ресурсів. Передусім це пов'язано із суспільним розумінням необхідності збереження культурної спадщини на засадах поцифрування бібліотечних, музейних і архівних фондів; створення комфортного середовища для використання інформаційних ресурсів бібліотек, музеїв та архівів; розширення їх спільної краєзнавчої діяльності.

Слід наголосити, що розвиток співробітництва між різними архівними установами сприяє розширенню комунікаційного процесу. Реалізація спільних проєктів, визначення різних форм взаємодії сприяє створенню атмосфери довіри між ними; підвищенню ефективності їх діяльності; розвиткові системної єдності.

На міжнародному рівні відбувається створення світових, європейських електронних архівів, які інтегрують в собі інформаційні ресурси архівних установ. Розвиток сучасних інформаційних технологій (ІТ) серйозно стимулює консолідацію зусиль працівників різних культурних установ. Проте в умовах удосконалення ІТ їх взаємодія не обмежується цифровими проєктами. Зміни, що відбуваються в суспільстві, впливають на розширення функцій та розвиток нових напрямів діяльності сучасних архівів.

В Україні також спостерігається розвиток електронних аналогів архівних ресурсів в установах, організаціях і на підприємствах, що обумовлено значними обсягами документів, необхідністю здійснення контролю за їх обігом, виконанням, зберіганням і використанням. Цьому сприяє бурхливий розвиток ІТ, високий рівень інформатизації суспільства, прагнення зробити інформацію широкодоступною, забезпечити її збереження для майбутніх поколінь. Відзначають появу електронного діловодства, електронної документації та електронного документообігу. Цим процесам сприяють і основні положення, передбачені державною програмою "Електронна Україна" та іншими державними законодавчими документами.

Основними перспективними напрямками архівної діяльності України є використання електронних інформаційних ресурсів (ЕІР), зокрема архівних веб-ресурсів, які базуються на інструментарії і технологіях Інтернету. Всі інформаційно-архівні процеси в сучасних умовах виходять за рамки однієї держави, вони орієнтовані на широкі кола дистанційних користувачів мережі і припускають реалізацію міжнародних комунікацій в архівній галузі.

Тенденції останніх років в зарубіжних країнах орієнтовані на об'єднання музеїв, бібліотек, архівів як установ пам'яті (memory institutions) або установ спадщини (heritage institutions) і організацію великих спільних проєктів з оцифрування спадщини та надання до нього доступу. Особливе значення надається оцифруванню інформації з культурної і наукової спадщини і створенню систем управління оцифрованими ресурсами (Digital Assets Management Systems), які приходять на зміну системам управління базами даних і системам управління колекціями. Системи управління електронними ресурсами передбачають довготривале зберігання величезних обсягів мультимедійної інформації (текстів, статичних зображень, кіно і відео, звуку), захист і пошук інформації в інтегрованих і розподілених базах даних, управління правами на інтелектуальну власність, виробництво інформаційних блоків, орієнтованих на користувача та продаж інформації або надання доступу до неї [1].

Досвід довготривалого зберігання електронних документів накопичено в практичній діяльності зарубіжних національних архівних служб і корпоративних архівів.

Серед зарубіжних національних архівів слід зазначити Центр зберігання електронних документів Національної адміністрації з архівів та діловодства (CfER NARA) в США, який зберігає понад 80 тис. баз даних, а також Національний архів цифрових баз даних Великобританії (NDAD UK). Досвід зберігання електронних документів в нашій країні набагато менше, ніж у західних країнах, і накопичуватися він став порівняно недавно, 15-20 років тому. Головним чином, це досвід, накопичений в організаціях при оперативному використанні і зберіганні баз даних. В даний час будь-яка велика або середня організація (і приватна і державна) виділяють значні кошти на формування та підтримку своїх електронних інформаційних ресурсів. Але це електронні документи, які мають практичне значення для органів влади, відомств і організацій. Ті ж бази даних, які виходять з оперативного використання як правило гинуть. Найбільш наочно це демонструє доля баз даних, що використовувалися у відомствах в 70- 80 -х рр. і втрачених в результаті зміни технологічних платформ та адміністративних перетворень [3].

Слід особливо відмітити активну міжнародну діяльність обласних державних архівів, серед яких архіви Закарпатської, Івано-Франківської, Київської, Одеської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Чернігівської областей, які ініціювали укладання двосторонніх угод про співробітництво з іноземними архівними установами, науковими інституціями та іншими зацікавленими у співробітництві установами і організаціями. Поглиблення взаємодії із закордонним українством, поповнення НАФ документами, що належать до культурної спадщини української нації і перебувають на зберіганні в архівосховищах іноземних держав є пріоритетним напрямком міжнародної діяльності Укрдержархіву та установ його системи [4].

Для забезпечення виходу архівів України в міжнародний інформаційний простір необхідно створення високосервісного середовища взаємодії із широким колом його користувачів, відкриття їм доступу до світових інформаційних ресурсів. Вимогою успішного розвитку міжнародного співробітництва стала потреба інформатизації архівної галузі України. Особливого значення за сучасних умов набувають автоматизовані інформаційні системи та їх практичне впровадження в архівну галузь. Інтегративні процеси, якими дедалі більше характеризується сучасний світ, торкнулися архівної галузі, перетворивши її на сферу міжнародного співробітництва [5].

Виявлено та розглянуто процеси діяльності українських державних архівів в напрямі розвитку електронних інформаційних ресурсів (веб-сайтів та електронної продукції, представленої на них), доступних у мережі Інтернет. Так, у результаті інформаційно-архівної взаємодії з зарубіжними архівами державні обласні архіви України (більш половини) здійснили участь:

- у глобальному проекті мікрофільмування метричних документів з Генеалогічним товариством Юта (США), результат - надання доступу про таку інформацію на веб-сайті цього товариства через пошуковий каталог (ІПС);

- у проекті «Радянські та німецькі військовополонені та інтерновані» з Документаційним центром об'єднання «Саксонські меморіали» (ФРН), результат – створення єдиного архівного фонду на електронних носіях, а також електронна версія БД;

- у міжнародному проекті з підготовки міжархівного довідника «Документи з історії і культури євреїв в архівах України», результат – опубліковано два томи видання по фондах центральних та обласних державних архівів;

Окремі обласні державні архіви України приймають участь у різних міжнародних проектах, наприклад:

- у проекті Державного архіву Закарпатської області з Будапештським столичним архівом (Угорщина) щодо оцифрування кадастрових карт та їх веб-публікацій, результат – планується оцифрувати ще близько 8000 карт, які будуть опубліковані на веб-сайті держархіву та на угорському архівному веб-порталі;

- у міжнародному проекті Державного архіву Одеської області спільно з Геттінгенським дослідницьким центром (ФРН) - підготовлено і видано 6 томів анотованих описів справ «Попечительного комитета об иностранных поселенцах Южного края России» та створено відповідну електронну БД [1]

Таким чином, практичний досвід обласних державних архівів орієнтовано на розвиток різноманітних електронних архівних ресурсів, переважно мережевих, до яких архіви мають надавати вільний доступ для дистанційних користувачів. Практика міжнародної архівної співпраці на регіональному рівні сприяє ефективному обміну досвідом з таких важливих питань, як формування баз даних, підготовка архівних довідників та наукових видань, видавнича і виставкова діяльність, тощо. Спільні проекти з іноземними колегами допомагають виявляти і поповнювати фонди держархіву та Національний архівний фонд України документами зарубіжної україніки.

Узагалюючи, підкреслимо, що у сучасних умовах відбувається зміцнення співробітництва, зближення та взаємопроникнення функцій соціально-комунікаційних структур. Інтегративні процеси, що відбуваються в системі електронних комунікацій, змінюють умови взаємодії соціально-комунікаційних структур, зокрема, державних місцевих архівів, у напрямі інтеграції їх інформаційно-ресурсної та організаційно-методичної складової.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хащина К.А. Международные связи украинских архивов и создание электронных архивных ресурсов / К.А. Хащина // Вестник КемГУКИ — 2014. — № 27. — С. 251–258.
2. Філіпова Л. Я. Інформаційно-комунікативні прояви ресурсного потенціалу Інтернету // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія : наук. журнал. — К. : НАКККиМ, 2010. — №2. — С.44–48.
3. Баркова О. В. Фонд електронних документів [Електрон. ресурс] / О. В. Баркова. — Режим доступу : URL: <http://www.nbuv.gov.ua>. — Заголовок з екрана.
4. Довідка про дотримання Держкомархівом України положень закону України «Про міжнародні договори», Положенням про порядок укладання, виконання, та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/2010_27_04_dovidka.pdf — Назва з екрана.
5. Папакін Г. В. Досвід і перспективи участі України у міжнародних та регіональних програмах збереження культурної спадщини / Г. В. Папакін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2007. — № 3. — С. 6–11.